

ONS MAGAZINE VOOR TUINDERS

ONS BUITEN

jaargang 15 | nummer 55 | herfst 2026



PROJECTEN OP ONS BUITEN

Voedselbos, bezinningsplekje,
wilgentakkenpad, ijsvogelwand...

TUINTIPS

Herfstklussen

DE ROZENBOTTEL

Het juweel van de herfst

DE RANSUIL

Een welkome knappe bezoeker

Inhoud

Ons Buiten Magazine

Jaargang 15 | nummer 55 | herfst 2026



4



20

26 PEULURUCHTEN deel II

Zaaien in de herfst

28 RECEPTEN

Bonensoepen

30 SPROOKJE en RECEPT

32 GROENTJES

Herfst

34 DE RANSUIL

Een welkome knappe bezoeker

37 PUZZEL

38 DE ROZENBOTTEL

Het juweel van de herfst

4 PROJECTEN OP ONS BUITEN

Een voedselbos, ijsvogelwand en veel meer

9 HERFST

Illustratie door Sarah van Dongen

10 JACHTLUST

14 ANNEKE VAN DE MEER

Verbeeldingskracht

16 GERBEN VAN DER MEER

Kunst en gedicht

18 DE VOGELS

Parabel door Anneke van der Meer

19 PADDENSTOELEN

Foto's door Babs Hogenkamp

20 TUINTIPS

Herfst



19



26

Tuinpark Ons Buiten
Riekerweg 15
1066 BT Amsterdam
(020) 6174707
www.ons-buiten.nl
tuinpark@ons-buiten.nl

Bestuur

Hanneke Weber (voorzitter)
voorzitter@ons-buiten.nl
Erik Hooijberg (vicevoorzitter)

Secretariaat/Communicatie
secretariaat@ons-buiten.nl

Penningmeester

Danny de Jong
penningmeester@ons-buiten.nl

Verzekeringen

Reno Vegting
verzekeringen@ons-buiten.nl

Tuinoverdrachten

Jannie Dillen
overdrachten@ons-buiten.nl

Vertrouwenspersonen

Caroline Grandia, Ivonnie Diekema
vertrouwenspersoon@ons-buiten.nl

Algemene zaken

Ruud van Buren
(020) 616 43 72

Groen

Erik Hooijberg
groen@ons-buiten.nl

Technische zaken

Henk van der Raaij
btc@ons-buiten.nl

Dagelijks beheer

Martin Nees
(020) 617 47 07

Redactie Magazine

Sonja Bijenhof (eindredactie)
Astrid Mol, Margriet Verhagen,
Anouk Vlamings, Rian Knop en
Egbert Luijs (opmaak)

Wil je een bijdrage leveren aan
Ons Buiten Magazine? Graag!
Mail dan naar Sonja Bijenhof:
sbijenhof@gmail.com

Nieuwsbrief

Met de nieuwsbrief van Ons Buiten blijf
je op de hoogte van alle nieuwtjes.
Meld je aan door een e-mail te sturen
naar nieuwsbrief@ons-buiten.nl

Tuinpark Ons Buiten is opgericht in 1922

VAN DE VOORZITTER

Beste tuinders,

We kijken terug op een droge en warme (soms hete) zomer. Helaas vallen we in ons kikkerlandje nogal eens van het ene uiterste in het andere. Nu ik deze 'van de voorzitter' schrijf in augustus, zie ik door het raam mijn postzegeltje gras steeds geler worden. En mijn tuinpad is een heel eigen leven gaan leiden: er is een geul van enkele centimeters ontstaan tussen gras en tegel. Zowat alle overgebleven bloeiers staan er wat troosteloos bij. Het gebrek aan regen is overduidelijk te zien. Nog maar weer een rondje met de gieter om te redden wat er te redden valt. Keerzijde is natuurlijk dat we met z'n allen ook een geweldige zomer hebben gehad: er is geen moment zorg geweest over zaken die in het water konden vallen... Dat is dan wel weer erg fijn.

Ik denk dat we een heel mooi, leuk en gezellig seizoen hebben gehad, en ik hoop dat u dat met me eens bent. Hopelijk verloopt deze herfst rustig. Door de grote droogte hebben met name de naaldbomen niet veel nodig om schade te ondervinden van storm... Ook dit ligt buiten onze invloedssfeer en dit moeten we dus afwachten. Voor nu wens ik u veel leesplezier met deze glossy en tot de volgende keer.

Hanneke Weber





Projecten op Ons Buiten: een bezinningsplekje, wiltakkenpad, ijsvogelwand

Tekst: Anouk Vlamings
Foto's: Henk Heuvelman

‘Een nieuw speelterrein voor kinderen?’ ‘Een kale stapel tegels, wat gaat dit nu weer worden?’ Zomaar een aantal meningen over de stapel stenen aan de Lucas van Buurenlaan waar Jochem Udo bezig is met zijn nieuwste project: een voedselbos. En dat is niet het enige project waar hij mee bezig is (geweest).



Jochem Udo

‘Mos gaat de stapels stenen begroeien en er komt een schapenhek omheen. Ook komen er fruitbomen en bessenstruiken waar iedereen van mag plukken,’ vertelt Jochem.

Afgelopen winter is Jochem ook bezig geweest om een plek voor bezinning te maken: een bankje omgeven door boomstammen, uitkijkend over water. Daar kunnen mensen rustig luisteren naar het geluid van de bonte specht die zich daar gevestigd heeft. En de ‘wiltakkenpaadjes’ aan de Westsingel bij het witte bruggetje zijn verlengd en sluiten nu mooi aan elkaar, zodat er een lang pad is ontstaan met houthaksel.

Waarom doe je dit allemaal?

‘Ons Buiten ligt op een buitengewoon gewilde plek voor projectontwikkelaars, in het verlengde

van de Zuidas. Deze grond is goud waard om huizen of kantoren te bouwen. We huren deze grond van de gemeente Amsterdam en gelukkig ziet de gemeente de waarde in van een groen rustpunt in de stad en is de huur van deze grond verlengd. Daarvoor is wel de afspraak gemaakt dat Ons Buiten opener en aantrekkelijker moet worden voor wandelaars en bezoekers,’ vertelt Jochem.

Een open park waar mensen tot rust kunnen komen en de natuur kunnen ervaren. Dat is ook de reden dat er een nieuwe regel aangenomen is: tuinders moeten nu een zichtlijn in hun tuin hebben van ongeveer 30% van hun tuin. Een inkijk in hun tuin vanaf het pad. Zo lopen bezoekers niet door een gang van hoge heggen of coniferen, maar kunnen ze daadwerkelijk onze mooie tuinen bewonderen. Ook moet het park er verzorgd en aantrekkelijk uitzien. Hiervoor dien je – zoals

iedereen natuurlijk weet – de heggen aan het pad maximaal 80 cm hoog te houden en het onkruid op het paadje voor je tuin weg te schoffelen. Ons Buiten heeft nog steeds de naam het mooiste tuinpark van Amsterdam te zijn en daar mogen we best trots op zijn. We werken er met z'n allen hard aan om dit zo te houden. Hierdoor krijgt Ons Buiten bestaansrecht als park en wordt de huur van deze grond verlengd.

Jochem is tuinschouwer en heeft de verantwoordelijkheid om de regels van ons tuinpark door te voeren. Daarvoor controleert hij iedere tuin. Bij sommige tuinders heeft hij een briefje op het huisje geplakt waarop staat dat de heg gesnoeid moet worden of dat de tuin een inkijk nodig heeft vanaf het pad.

'Ik begrijp best dat mensen kunnen schrikken van een briefje, maar het is nodig om iedereen bewust te maken van deze nieuwe regels om Ons Buiten een groenparkstatus te geven en te laten behouden.

Sommige tuinders zijn gesteld op hun privacy en dat is heel begrijpelijk, maar hopelijk kweken we er met deze uitleg meer begrip voor dat op deze manier Ons Buiten steeds sterker staat op deze mooie plek in Amsterdam.'



De volgende tekst komt rechtstreeks uit het beleidsplan van de gemeente Amsterdam:

Concept Beleidskader Hoofdgroenstructuur

Tuinparken zijn bedoeld voor dag- of verblijfsrecreatie, met onderhoud van sier- en groentetuinen als dagelijkse bezigheid. Ze zijn door hun gevarieerde inrichting en aandachtig beheer waardevolle groene plekken in de stad. We streven ernaar meer Amsterdammers te kunnen laten genieten van de schoonheid en natuurwaarde. De nadruk blijft liggen op een kleinschalige, tuinachtige inrichting, met voornamelijk privaat beheer. Voor de belevingskwaliteit zijn belangrijk: een gevoel van afstand tot de stad, de verzorgdheid en aantrekkelijkheid.

Maatregelen gericht op bescherming en toename van de soortenrijkdom zijn positief voor de natuurwaarde. Diverse beplanting trekt met name veel insecten en vogels, wat de bestuiving en verspreiding van zaden bevordert, en daarmee in belangrijke mate bijdraagt aan de biodiversiteit in de stad. Met een toenemende variatie in soorten tuinen ontstaan meer verschillende habitats, wat kan bijdragen aan een verrijking van de soorten rijkdom.

Tuinparken vertegenwoordigen een hoge sociale waarde. Initiatieven die gericht zijn op een toename van het aantal en de diversiteit van bezoekers wordt aangemoedigd.

Tuinparken spelen een belangrijke rol in de teelt van gezond voedsel, bewust eten en (natuur) educatie. Tuinparken zijn een plek waar zoveel mogelijk mensen in aanraking kunnen komen met het thema voedsel, en ook de mogelijkheid krijgen om er aan deel te nemen en van te leren. Hierbij past bijvoorbeeld de aanleg van openbare pluktuinen en deeltuinen. Bovendien is tuinieren een gezonde hobby voor lichaam en geest.

Tuinparken kennen een lange traditie in de stad. Inzet is het behouden en versterken van de samenhang, zichtbaarheid en leesbaar maken van cultuurhistorische waarden en karakter ervan. Grote bomen krijgen de kans om oud te worden.

'En mede daarom hebben we de pluktuin en twee 'ijsvogelwallen' gemaakt aan de Westsingel,' vertelt Jochem.



Bescherming van de ijsvogel

De ijsvogel staat in Nederland op de rode lijst van bedreigde vogelsoorten. Dit komt voornamelijk door het verlies van geschikte nestplaatsen en jachtgebieden. Ook de kwaliteit van het water speelt een belangrijke rol in het voortbestaan van de ijsvogel, omdat hij afhankelijk is van vis als voornaamste voedselbron. Gelukkig zijn er in Nederland verschillende initiatieven die de ijsvogel beschermen en zijn leefgebied proberen te verbeteren.

Ijsvogels kunnen door hun korte levensduur en kleine territoria niet zomaar overal broeden. Een wand biedt bescherming tegen roofdieren en overstromingen. Bovendien kunnen ijsvogels twee tot drie nesten per jaar hebben. Omdat de jongen van het eerste nest nog gevoed worden door het mannetje, begint het vrouwtje soms alweer in een tweede nestkamer in dezelfde wand aan haar volgende legsel.

Een ijsvogelwand (of broedwand) is een steile oever van zand of leem waarin ijsvogels hun nesttunnel graven. Omdat zulke natuurlijke steile oevers door kanalisatie en oeeverversteving

steeds zeldzamer worden, worden deze wanden kunstmatig aangelegd om de soort te helpen. De werking en het doel van een ijsvogelwand zijn op te splitsen in een paar duidelijke stappen:

Hoe de wand werkt

> **De locatie:** de wand wordt loodrecht afgestoken in de oever van helder, visrijk water. Hij is vaak minimaal 50 tot 100 cm hoog en wordt direct aan het wateroppervlak geplaatst.

> **De tunnel:** het ijsvogelmannetje en -vrouwtje gebruiken hun snavel om een horizontale tunnel in de wand te hakken. Deze gang is meestal 60 tot 90 centimeter lang en loopt iets schuin omhoog, zodat eventueel regenwater naar buiten loopt.

> **De broedkamer:** aan het einde van de tunnel graven de vogels een bredere nestkamer. Hier worden de eieren direct op het zand gelegd, zonder nestmateriaal.

> **Uitkijkpost:** vlak voor de wand, boven het water, wordt vaak een tak geplaatst. Deze dient als uitkijkpunt om de omgeving te scannen op gevaar en als landingsplek om visjes te doden en schoon te slaan voor ze gevoerd worden.

Kortom: we zijn een openbaar tuinpark waar bezoekers welkom zijn om van de natuur te genieten. We hebben de verantwoordelijkheid om bedreigde planten en diersoorten te helpen. Hoe beter we het beleid toepassen en onze tuinen en padjes verzorgen en natuureducatie verzorgen, des te groter is en blijft ons bestaansrecht als tuinpark Ons Buiten.





JACHTLUST

Tekst: Saskia Boerma Beeld: Magnific, internet

In juni maakte ik een driestedenreisje naar tuinenland Engeland. Van tuinen bezoeken kwam niet veel terecht, maar de dag van aankomst begon met een ongeplande wandeling door een bospark.

Toen de bus naar ons logeeradres in Oxford niet kwam, probeerden we een taxi. 'Daar kan ik in de spits niet komen; te drukke weg met maar één rijstrook wegens werkzaamheden,' zei de chauffeur. Omdat het vier kilometer lopen was en we niet te veel bagage hadden, leek een vroege avondwandeling de beste oplossing. Na het nodige geknoei op andere reisjes met routes van Google maps, waarbij we helemaal niet op de plaats van bestemming aankwamen, of wel, maar dan via een enorme omweg, heb ik daar inmiddels de nodige handigheid mee ontwikkeld.

Onverwachte wandelingen

Al weldra werden we naar een pad langs wat huizen geleid en toen kwamen we opeens in een parkachtig landschap, een soort kruising tussen Amsterdamse Bos (netjes) en Oeverlanden (lekker ruig). De route volgde een klein riviertje, we passeerden ook een of twee meertjes en verder was alles mooi groen, met een afwisseling van grasvelden en bomen. Een goed begin van een stedenreis in het land van glooiende, groene heuvels, smalle weggetjes met heggen erlangs en ja: fraaie tuinen.

Het logeeradres lag pal aan de drukke weg, maar buiten de spits waren we snel met de bus in Oxford. Als je zo'n stad bezoekt, eindigt je dag rond een uur of vijf en dan is teruglopen weer de beste optie. Nu hadden we gezien dat we ook via een pad langs de Thames naar ons appartement konden lopen. Ook dit bleek een heel mooie route, omdat er veel bomen langs die rivier staan. Wie de serie *Morse* of *Endeavour Morse* heeft gevolgd, kent de Thames wel, maar deze rivier is vooral bekend vanwege de roeiwedstrijden die erop gehouden worden. De hortus van Oxford hebben we niet bezocht, maar

op onze wandelingen zagen we in elk geval behalve bomen en struiken ook heel veel wilde bloemen; een goede compensatie voor het gemis van onze tuin, die in juni zo'n beetje op z'n mooist is, omdat dan de struik- en klimrozen overdadig bloeien en de laatste wildehyacintenbollen voor blauw naast het roze en wit van de rozen zorgen.

Voorjaarsbollen

Ja, bollen, daar wil ik het in deze Jachtlust over hebben. Zoals ik in de vorige *Ons Buiten* schreef, kreeg ik er het afgelopen voorjaar een flink stuk kale grond bij, omdat er korte metten was gemaakt met tot bomen uitgegroeide klimopstruiken. Gelukkig waren de eenjarige vensterbankzaailingen het goed gaan doen en de verspeende plantjes die voor en na mijn vakantie werden uitgeplant, sloegen heel goed aan. Een medaille moet uitgereikt worden aan de kattensnorren, die voor het eerst in mijn zaicarrière flink gingen uitpakken. De kleine zonnebloemen en de zinnia's lieten het evenmin afweten, zodat kaal veranderde in iets wat je een Engelse cottageborder zou kunnen noemen. Nu doen eenjarigen wat hun naam al zegt: ze bloeien één zomer om daarna voorgoed te verdwijnen. Dit najaar moeten er dus voorjaarsbollen de grond in, zodat er in het nieuwe tuinseizoen al weldra nieuwe beplanting van het kale stuk is.

Tulpen, maar niet voor muizen

'Tulpen,' zei mijn vorige buurman Piet 'moet je doen. Daar zullen de muizen dan lekker van kunnen eten.' Vorig najaar plantte ik wat bolletjes van botanische tulpen. Die vinden muizen kennelijk minder lekker, want ze kwamen wel op. Ze zijn evenwel heel klein en daardoor het meest geschikt voor een rotstuintje, maar dat heb ik niet. Nu zag ik in april en mei langs de Van der Masch Spaklerlaan rond een boom heel mooie felrode tulpen bloeien. Daarom wil ik nu toch flinke tulpen aanschaffen en dan maar kijken wat daarvan terechtkomt.

Kattensnorren



Aquarel van een tulp met bol.

Op internet vind je voldoende informatie over het weren van muizen. Op een Belgische site vond ik talloze tips voor verdelging: gif, klemmen en zelfs een zelf te fabriceren val gemaakt van een stuk rioolbuis, waar een heel muizenregiment in te vangen zou zijn. Maar hallo, we zijn tuinders en die moeten toch proberen om samen te werken met de natuur, in plaats van die te vernietigen. Een lang verhaal over diep in te graven fijnmazig gaas klonk stukken vriendelijker. Nu heb ik afgelopen voorjaar zo fanatiek moeten graven om ook alle wortels van klimop uit de grond te krijgen, dat ik – en dan bedoel ik vooral mijn rug – niet erg uitkijk naar nieuw graafwerk. Op een of ander platform vond ik een goede tip voor tuinliefhebbers: een mandje voor waterplanten van gaas. Niet lang daarna zag ik dat je online zulke mandjes kunt kopen, die behalve voor waterplanten ook als bescherming voor woelmuizen gebruikt kunnen worden. Meteen zes besteld.



Alleen de namen al

Tulpenbollen kun je het beste laat in de herfst en zelfs begin december in de grond stoppen. Maar als je ze in november bestelt, zijn de mooiste soorten uitverkocht; zeker als het om biologische bollen gaat, waarvan er nu eenmaal veel minder geteeld worden. Mijn oog heb ik laten vallen op de rode Tulipa 'Red impression', maar de rode 'Strong love' belooft stevige liefde, wat natuurlijk heel aantrekkelijk is. Tussen de blauwe hyacinten en de witte judaspenning moet de roze Tulipa 'Menton' voor een mooie combinatie kunnen zorgen. Als ik met de tulpenbollen ook wat knoflookteentjes in de mandjes stop, hoop ik toch enige resultaat te kunnen boeken. Misschien zet ik er ook een paar bordjes neer: Verboden voor muizen.

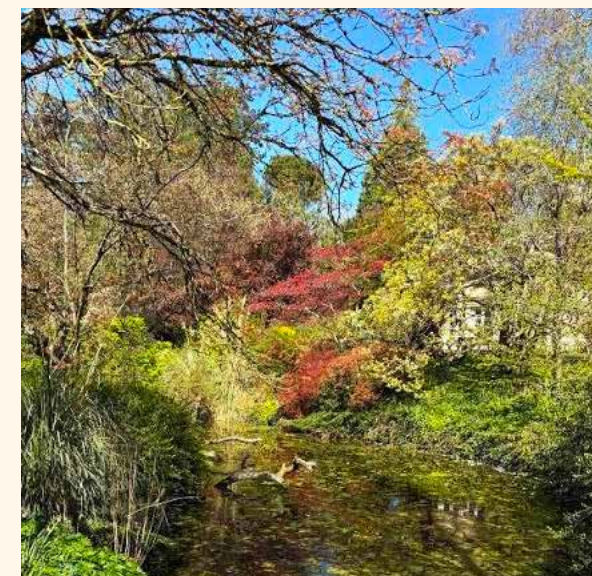
Om op Engeland terug te komen. Werden daar nog tuinen bezocht? Welnu, alleen de hortus van de stad Bath. Deze bevindt zich in een park, is gratis te bezoeken en bleek verrassend genoeg vooral beplant te zijn met een flinke variatie aan bomen en struiken, plus veel inheemse en makkelijke plantensoorten zoals geranium en Persicaria. Vastgesteld kon worden dat Ons Buiten minstens net zo'n assortiment te bieden heeft. Tegen een helling gelegen en ook voorzien van enkele vijvers en een folly, zo'n bouwwerkje zonder speciale functie, bleek deze hortus wel een goede start voor plannen voor een volgend reisje naar dit groene eiland, z'n bewoners en een geweldige natuur.



Tulipa 'Red impression'



Tulipa 'Menton'



Botanical garden, Bath

Anneke van der Meer

Een leven waarin fantasie werkelijkheid mag worden

Tekst en beeld: Margriet Verhagen

Op een van die zwoele zomeravonden waarmee juli ons dit jaar zo royaal verwende, wandel ik het tuinpad van Anneke van der Meer op. Haar tuin ligt er verzorgd en kleurrijk bij; bloemen buigen zachtjes mee op de avondwind. Nog voor ik Anneke begroet, kondigt een klein zwart krullend hondje mijn komst luidkeels aan. Ollie blaft alsof hij de tuin bewaakt, maar zijn uitbundig kwispelende staart verradt dat hij vooral blij is met bezoek.

Anneke is negenentachtig. Een leeftijd die moeilijk te rijmen valt met de vrouw die tegenover me zit. Haar ogen twinkelen, haar nieuwsgierigheid is onverminderd en haar verhalen buitelen haast over elkaar heen. Ze woont inmiddels al meer dan twintig jaar iedere zomer op Ons Buiten. Tot vijf jaar geleden samen met haar man Gerben, met wie ze drieënvijftig jaar lief en leed deelde. Ook na zijn overlijden is de tuin nog altijd haar geliefde plek.

Als je hier toch de hele dag bent,' zegt ze lachend, 'dan kun je net zo goed af en toe even opstaan om wat onkruid weg te halen.' Een eenvoudig zinnetje, maar het typeert haar. Niet klagen over wat minder wordt, maar kijken naar wat er nog wél kan.



Gedichten van Gerben

Eigenlijk kwam ik bij Anneke terecht vanwege de gedichten van haar man. Ze wilde graag de gedichten van Gerben met mij delen. Gedichten waarin de natuur een hoofdrol speelt: vogels, eenden, water en seizoenen. Samen met afbeeldingen van zijn schilderijen verschenen ze eerder in een prachtig boek. De komende edities van de glossy zullen we een aantal van deze gedichten publiceren, met schilderijen die Anneke en haar kinderen Andries en Larissa zorgvuldig hebben uitgezocht. Maar al snel blijkt dat achter de dichter nog een minstens zo bijzonder verhaal schuilgaat...

Muziek, taal en kunst

Anneke begon haar loopbaan als docent Frans en Spaans. Muziek liep als een rode draad door haar leven. Ze speelde piano, begeleidde koren, zong Schubert, Strauss en Satie en vormde jarenlang een kwartet met drie strijkers. Op de Vrije School kroop ze zonder aarzelen achter de piano wanneer er in de klas gezongen werd. Muziek, taal en kunst lijken bij haar vanzelfsprekend met elkaar verbonden.

Meer dan woorden

Toch bracht juist het onderwijs haar op een heel ander spoor. Ze zag kinderen die vastliepen: niet omdat ze niet slim genoeg waren, maar omdat er iets diepers speelde. Gebeurtenissen van heel vroeg in hun leven, soms zelfs rondom de geboorte, leken hun ontwikkeling blijvend te beïnvloeden. Anneke ontdekte dat verhalen iets konden aanraken waar woorden alleen niet bij kwamen.

Ze sprak eerst uitgebreid met de ouders en schreef vervolgens een verhaal waarin een herkenbaar dier of een ander liefdevol personage de hoofdrol speelde. Maar zodra ze het verhaal aan het kind vertelde, veranderde alles. Het verhaal lag niet vast. Het kind mocht meebeslissen.

Wat had het dier nodig?
Waar wilde het naartoe?
Wie zou het kunnen helpen?

Samen ontstond er een nieuw verhaal. 'Het wonderlijke,' vertelt Anneke, 'is dat kinderen vaak precies weten wat er nodig is.' Na zo'n gezamenlijk verhaal veranderde het gedrag van een kind soms ingrijpend. Alsof er iets wat jarenlang vastzat, eindelijk ruimte kreeg. Uit die ervaringen ontstonden meerdere boeken, waaronder *Verbeeldingskracht als Heelmeester*, waarin Anneke laat zien hoe de menselijke verbeelding een bron van herstel kan zijn. De illustraties maakte ze zelf.



Verdieping

Ook buiten haar praktijk bleef haar nieuwsgierigheid haar leiden. Ze verdiepte zich jarenlang in psychotherapie, bio-energetica, hypnose en bewustzijnswork. Ze ontwierp speelgoed, schreef boeken, schilderde en vertaalde samen met een goede vriendin een Franse filosoof. Haar liefde voor de Franse taal bracht haar bovendien bij middeleeuwse poëzie en de wereld van het Franse chanson.

Wie denkt dat zo'n rijk leven automatisch uitmond in berusting, vergist zich. Anneke vertelt eerlijk dat ze het moeilijk vindt dat schilderen en pianospelen niet meer vanzelf gaan. Haar handen kunnen niet altijd meer wat haar geest nog graag zou willen. Het doet pijn om afscheid te moeten nemen van talenten die haar zoveel vreugde hebben gebracht.

Toch overheerst nergens de bitterheid. Misschien is dat wel de grootste indruk die ze achterlaat: haar vermogen om met zachtheid te kijken naar alles wat een mensenleven omvat. Naar wat groeit, wat verandert en wat uiteindelijk weer losgelaten moet worden.

Smileys bij tuincontroles

Ook op Ons Buiten liet Anneke haar eigen vriendelijke manier van kijken zien. Vier jaar lang liep ze mee met de tuincontroles. Geen gemakkelijke taak, vindt ze zelf. Maar ze bedacht een manier om de controles wat luchtiger te maken. Bij een keurig onderhouden tuin verscheen een vrolijke smiley. Was er nog wat werk te doen, dan plakte ze een verdrietig gezichtje op het formulier. Ze vertelt het met zoveel pret in haar ogen dat ik hardop moet lachen.

Open blik

Aan het einde van ons gesprek realiseer ik me dat het interview allang geen interview meer is. Het is een ontmoeting geworden met iemand die bijna negen decennia aan levenservaring met zich meedraagt, maar nog altijd met open blik de wereld tegemoet treedt. Wie van Anneke of Gerben uiteindelijk de grootste kunstenaar is geweest, durf ik niet te zeggen. Hij schilderde en dichtte de natuur, zij liet mensen ontdekken dat ook de verbeelding een landschap is waarin heling kan ontstaan. En misschien is dat wel de mooiste nalatenschap die een mens kan achterlaten.

Ter nagedachtenis aan Gerben van der Meer

Tuinder Gerben van der Meer (1938–2021) schilderde jarenlang met grote toewijding en schreef daarnaast gedichten waarin de natuur steeds weer de hoofdrol speelt. In de komende edities van de glossy publiceren we een selectie van zijn werk, telkens vergezeld van een schilderij dat door zijn vrouw Anneke en haar dochter bij het gedicht is gekozen.



Gerben van der Meer

Ritueel

Op een moment,
soms verveling
soms een wijfje
of gewoon niets
als aanleiding
even een aarzeling
een hele beslissing
dan begint het:
als een duikelaartje
kop onder en boven
water over lijf
een sensueel schudden
van lijf en vleugels
dan de staart heen en weer
de stuit omhoog

Dan (even plotseling)
is het genoeg,

Staande op het water,
de vleugel drogend in de wind,
nu kan het
Echte werk beginnen:
het snavelen
links en rechts
onder de veren,
donzen drijfkracht
beproevend.
Enkele halen
Van logge poot
over de groene kop
het gaat ook maar net.

Hevig roeiend
met één poot
herstelt hij evenwicht.
En dan even rust.
bewustzijn van zijn.
Een enkele keer
Schijnt iets vergeten,
dan begint het
gewoon opnieuw.

De vogels

Al jaren geleden schreef Anneke onderstaande parabel over onderwijs, creativiteit en de drang om alles meetbaar te maken. De gelijkenis met onze tijd laat zich gemakkelijk raden.

Tekst: **Anneke van der Meer**

De vogels woonden in een grote tuin waar de bloemen bloeiden en het riet te wuiven stond. Het winterkoninkje zong zijn schelle liedje onder de heg, de nachtegaal klonk vol verlangen in de avond en de man van wie de tuin was, luisterde ademloos en wist niet van welke vogel hij het meest hield, of welke vogel hij het mooist vond zingen. Toch wilde hij dat vaststellen, want die zou dan de titel 'Mooiste Zanger' kunnen dragen. De man luisterde opnieuw naar alle vogels, maar hij kon echt niet zeggen of hij het zangerige van het roodborstje nou mooier vond dan het triomfantelijke geklater van de merel. Na lang en diep nadenken viel het hem

in dat alle vogels wel 'Jan, daar ligt een kip in het water' konden leren. Dan zou je daaraan kunnen horen wie het mooist zong en dan zou die de titel krijgen. De vink oefende nu niet meer de vinkenslag, maar toonladders en de nachtegaal nam zich voor om niet meer aan kamperfoelie en sterren te denken, maar alleen nog aan Jan en zijn kip en je kon ook het meesje niet meer horen roepen: 't Wordt voorjaar! 't Wordt voorjaar!'

Toen de grote dag was aangebroken, kwam de man met zijn opnameapparaat in de tuin en nam wel dertig keer 'Jan, daar ligt een kip in het water' op van elke vogel. Hij was verrukt, want nu zou de beslissing spoedig kunnen vallen.

De vogels wilden nu weer hun eigen liedje zingen, maar de spanning had ze de adem benomen en hun keeltjes waren schor van het oefenen op Jan en zijn kip. En wat het allerergste was: ze konden zich eigenlijk het liedje niet meer herinneren dat zij voor de grote dag met zoveel plezier gezongen hadden.



Tuintips

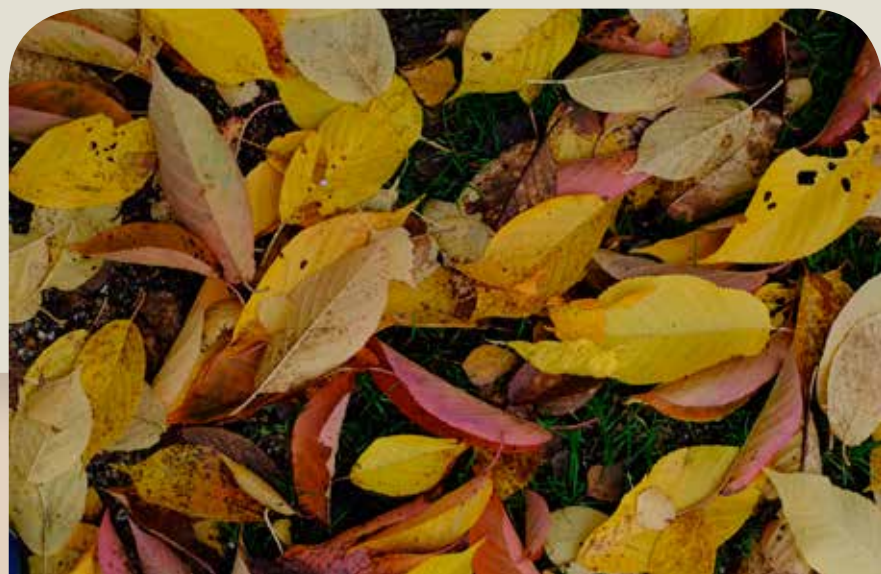
door Astrid Mol



Op uw plaatsen

- Het najaar is het moment om beukenhaag en coniferen te snoeien.
- Laat uitgebloeide bloemen bij hortensia, zonnehoed, sedum en siergrassen zitten als bescherming tegen kou en als voedsel voor vogels.
- Als de vorst snel invalt en je hebt je planten nog niet beschermd tegen kou, zet er dan een emmer overheen.
- Plant in oktober en november voorjaarsbollen zoals tulpen, narcissen en blauwe druifjes.
- Hark gevallen blad van het gras om verstikking en schimmel te voorkomen.
- Maai tot november het gazon op een iets hogere stand en geef extra voeding met speciale herfstmest.
- Hang nestkastjes op en maak voederplekken voor vogels. De nestkastjes gebruiken ze om in te slapen en als bescherming tegen de kou.
- Bescherm vorstgevoelige potplanten met noppenfolie of zet ze binnen.
- Zet een egelhuis in een takkenrijk hoekje. Heb je al een egelhuis, maak het dan schoon, zodat de egel zich kan voorbereiden op de winterslaap.
- Nu onkruid wieden, zorgt voor minder onkruid in het voorjaar.
- Knip de uitgebloeide bloemen van eenjarigen zoals cosmea af. Daarmee bevordert je nog steeds de bloei.
- Bereid hoge struiken voor op najaarsstormen door ze terug te snoeien tot een derde van hun hoogte. Vooral stam- en klimrozen zijn windgevoelig.

Beeld: PXhere



Hoog in de bol tegen vorst

Planten die het hoog in de bol hebben, zijn verbena (of ijzerhard) en brandende liefde. Beide zijn ideaal in borders door de verschillende stengelhoogten met hoog op de stengel kleine bloemetjes. Ze zaaien zichzelf uit, maar bij verbena kan een beetje intomen geen kwaad. Deze hoogvlieger kan goed tegen droogte en zachte winters, maar is niet winterhard. Brandende liefde is wel winterhard. Verwijder tijdens de bloei de uitgebloeide bloemen. Knip beide planten in het vroege voorjaar helemaal terug tot net boven de grond, zodat ze weer fris kunnen uitlopen.

Uit de grond

Zo goed als alle zomerbloeiende bloembollen zijn niet winterhard. Daarom kun je het beste je dahlia's, ranonkels en gladiolen in het najaar uit de grond halen. Laat ze eerst goed drogen en bewaar ze op een donkere, droge plek waar de temperatuur niet onder de 4 graden komt. Na de IJsheiligen (half mei) kun je ze weer terug in de grond doen.

Deze planten snoei je goed

Het najaar is de tijd om te snoeien. Na een flinke knipbeurt bloeien bomen, struiken en planten weer op in de lente. Maar let op: sommige planten snoei je een beetje, andere helemaal niet, en weer andere drastisch. Pioenrozen snoei je in oktober terug tot aan de grond. Om struikrozen tegen de winterkou te beschermen, knip je de struik tot op 50 centimeter vanaf de grond. Bedek de onderste 15 centimeter van de stam met bladeren of hooi. Sier- en notenbomen als de Japanse esdoorn en de lijsterbes kleuren tijdens de herfst prachtig rood en oranje. Daarna gaan ze in winterslaap en kun je ze snoeien. Snoei de dode of kruisende takken weg, zodat de boom meer zonlicht krijgt. Haal niet meer dan een derde van de takken weg.

Zomerfruit: snoei afgedragen takken van frambozen en bramen tot de grond af. Bessenstruiken bloeien voller als de lucht beter kan circuleren in het hart van de struik. Verwijder takken die al vrucht hebben gedragen en laat vijf tot zeven sterke, jonge stengels zitten. Ook heggen zoals de taxushaag kun je in de vroege herfst onder handen nemen. Alle delen van de taxus zijn giftig, dus draag handschoenen en houd afsnijdsels en bessen buiten bereik van huisdieren en kinderen.



Deze snoei je een beetje

In het najaar kun je een aantal heesters en struiken een lichte snoei geven. Dit is vooral om de vorm te behouden of om te voorkomen dat lange takken los gaan zitten in de wind. Het echte snoeien bewaar je voor na de winter. Van de zomerbloeiende jasmijn knip je de helft van de lange scheuten af. Van lavendel en andere mediterrane struiken zoals rozemarijn knip je de uitgebloeide stengels weg.

En deze snoei je niet

In de herfst snoei je voorjaarsbloeiende bomen en heesters niet, zoals de esdoorn, berk, forsythia, sering en fruitboom. Ook de hortensia, struikveronica, camelia, clematis en hederla laat je met rust, evenals de rambler-klimroos. Als je deze planten of struiken in het najaar snoeit, verliezen ze de bloemknoppen voor de komende lente. Het is eenvoudig te zien of je met een vroegbloeiende heester te maken hebt: de bloemknoppen worden in augustus al zichtbaar en zijn later in de herfst niet te missen. Zie je deze verschijnen, dan ben je gewaarschuwd: afblijven, anders heb je in het voorjaar geen bloemen. De vlinderstruik en vorstgevoelige planten laat je ook met rust, anders kunnen ze vorstschade oplopen. Snoei deze pas in het voorjaar na de bloei.

Potplanten overwinteren

Zet vorstgevoelige potplanten in een schuur of berging tijdens de wintermaanden. Let erop dat er daglicht bij de planten kan komen en vergeet niet om ze af en toe water te geven. Heb je geen goede overwinterplek, pak dan je potplant in met jute, vliesdoek of een rietmat. Pak de pot mee in, want deze kan ook vorstschade oplopen.



Knip de uitlopers van de jasmijn terug, de hoofdsnoei volgt in het voorjaar.



Clematis hoeft je in het najaar niet te snoeien.



Verjongingskuur

De meeste vaste planten verliezen na zo'n drie tot vijf jaar hun groeikracht. Om de plant gezond te houden, moet je hem verjongen. Dit houdt in dat je de plant uit de grond haalt, scheurt, bemest en opnieuw plant. Kies voor het verplanten een vorstvrij moment en volg dit stappenplan:

1. Haal de planten met een schop uit de grond, probeer daarbij een deel van de wortel intact te laten. Doe dit groep voor groep, en leg de planten opzij.
2. Bemest de grond met gedroogde koemest en compost. Deze werk je door de grond heen.
3. Scheur de planten voorzichtig uit elkaar en let erop dat je de wortels niet te veel beschadigt.
4. Plant alleen de randen van de plant terug. Dit zijn de groeikrachtigste stukken. Let op de juiste afstand.
5. Geef de planten water.

Kleur in de winter

Wil je deze herfst nog wat kleur in de tuin? Heideplanten staan lang in bloei en zijn er in verschillende bloem- en bladkleuren. Winterheide Erica bloeit van november tot april en is bestand tegen vorst. De plant is een van de weinige gewassen die tijdens de wintermaanden de honger van bijen, vlinders en andere nuttige insecten kan stillen. Heideplanten staan graag op een beschutte, zonnige plek en wortelen goed in droge grond. Je kunt winterheide na de bloei terugsnijden, maar net als lavendel groeit de plant niet goed terug uit oud hout, dus knip daar niet in.

Geur in de winter

Zoek je naar heesters die in de winter bloeien, dan duikt Daphne bholua 'Jacqueline Postill' al snel in de toplijstjes op. Niet vreemd, want deze winterbloeier geeft zo'n krachtige geur af dat je hem al kunt ruiken voor je hem ziet. Daphne is lid van de peperboom (Thymelaeaceae) en hij bloeit als de meeste andere planten nog in winterrust zijn. Maar de belangrijkste reden om dit peperboompje te planten, is de intense geur die wordt verspreid door de wekenlang bloeiende bloemen, van februari tot april. Wanneer de trosjes roze knoppen opengaan, verschijnen er witte bloemen met een heel licht vleugje roze. Zet





dit peperboompje op een beschutte plek, zodat je kunt genieten van de verleidelijke geur die om de plant blijft hangen. Daphne is winterhard tot ongeveer -15 graden Celsius.

Pompoen als blikvanger

Ons Buiten is in de winter maar een saaie boel. Hoe leuk is het om de tuin op te fleuren met pompoenen? Op het terras worden ze een echte blikvanger. Op stenen gaan pompoenen sneller rotten, voorkom dit door ze op een laagje stro te zetten. Of smeer ze in met vaseline of bespuit ze met een waterafstotende spray. Combineer pompoenen met heide, cycloam en chrysant, varieer met verschillende formaten pompoenen en zet er een halloweenpop of kunststofvleermuis tussen.

Winterbloeiers

Een wintertuin wordt aantrekkelijk met groenblijvende struiken en winterbloeiers. Plant ze nu, dan heb je er de komende winter al plezier van. Bloemetjes en bessen aan takken, verdorde grassen en uitgebloeide bloemen zijn niet alleen leuk om te zien, ze bieden ook bescherming en voedsel aan vogels en insecten. Delicaat van uiterlijk en geur is het sneeuwkllokje dat zichzelf flink kan uitbreiden. De helleborus of kerstroos is ook zo'n aantrekkelijke verschijning met zijn witte of lila bloemen: ideaal voor bestuivers. De aronskelk draagt eerst oranje vruchtjes, daarna verschijnen de groen-wit gemarmerde bladeren. Of het nou sneeuwt of stormt, de dwergiris verschijnt in de eerste weken van het nieuwe jaar met zijn opvallende paarse, blauwe of gele bloemen. De bloemen van de toverhazelaar openen al begin december en verspreiden een geur van honing en nootmuskaat. Een opvallende alleskunner is de rode kornoelje die met zijn felrode takken de tuin opfleurt. Wel stevig snoeien in het voorjaar, anders verliest hij zijn intense rode winterkleur. De felste kleur zit namelijk op jonge, eenjarige twijgen die in datzelfde jaar zijn gegroeid.



Rare jongens

De pestvogel werd in het verleden gezien als brenger van de pest, vandaar ook z'n naam. Hij komt in de winter alleen naar Nederland als er in zijn natuurlijke habitat, de taiga in Noord-Rusland en de bossen van Scandinavië, te weinig bessen zijn. Dat kan al vanaf oktober zijn, maar ook later tot in februari zijn. Pestvogels vliegen ook wel door naar België en Frankrijk. Dat zorgt ervoor dat je ze niet zo vaak ziet. Ze eten het liefst bessen van de Gelderse roos, meidoorn, liguster en andere struiken. Bij de pestvogel gaat de liefde letterlijk door de maag. Tijdens het baltsen geven de mannen bessen aan het vrouwtje dat ze willen versieren. Ze richten dan hun kuifveren op en laten hun grijze stuit zien. In de broedtijd vangt hij insecten in vlucht als een vliegenvanger, en voert ze aan het broedende vrouwtje. Vanaf februari tot april verdwijnen de pestvogels uit Nederland.

Peulvruchten deel II : Zaaien in de herfst

Tekst: Elisabeth van Stekelenburg
Beeld: Internet en Magnific



Regelmatig verblijf ik in het huis van mijn moeder in de buurt van Tours. Als ik geluk heb, heeft mijn Franse supermarkt vanaf augustus tot begin november verse Coco de Paimpol. In een grauwparsig jasje liggen een rits prachtige ronde witte boontjes, door menig chef als de meest verfijnde bestempeld.

De Coco reisde ooit met een zeeman mee vanuit Zuid-Amerika naar de zilte grond van het Bretonse plaatsje Paimpol. Daar bleken de omstandigheden uitstekend voor deze gevoelig boon. Coco de Paimpol hebben een beschermde status en worden met de hand geoogst. Ieder jaar neem ik een grote baal mee, om in te vriezen (eerst doppen!). Dat kan trouwens met elke boon of erwt, zodat je er ook buiten het seizoen plezier van hebt. Ik heb thuis wel eens geprobeerd ze te telen, maar dat is jammerlijk mislukt. Gedroogd kun je ze in Nederland soms wel krijgen. Dit boontje uit Bretagne eet ik met wat gestoofd lamsvlees of misschien met wat tomaat en in olijfolie gebakken salie. Of ik maak een fluweelzachte puree en eet er kokkels of mosselen bij.

Pas op voor de zwarte boonluis!

Als je aan de herfst denkt, denk je al snel aan pompoenen en paddenstoelen. Er liggen er momenteel een paar tussen reuzenbladeren te pronken in mijn tuin, met schitterende eetbare gele bloemen. Toch is de

herfst veelzijdiger en kun je best wat meer gewassen zaaien. Zoals de tuinboon of de doperwt. In deel drie van mijn rubriek over peulvruchten ga ik hier niet alleen verder op in, maar zal ik het ook zelf uitproberen. Zo kan ik jullie goed op de hoogte houden van het wel en wee van mijn peulvruchtenproject.

Winterhard

Tuinbonen en erwten zijn bij uitstek geschikt om in de herfst te zaaien, in de volle grond. Waarom zou je deze groenten uit een potje eten, als je ze ook vers en heerlijk jong kunt oogsten in je eigen tuin? Deze twee bonenplanten zijn winterhard, erg makkelijk en ze nemen weinig ruimte in, omdat ze omhoog groeien. Ze zien er prachtig uit. Je kunt ze natuurlijk ook in potten zaaien. Kies in ieder geval voor een zonnige of lichte plek. Bovendien voorkomen de koudere maanden dat de vervelende zwarte boonluis de jonge planten opeet – in tegenstelling tot maart, april en mei. Tuinbonen ontkiemen al bij een temperatuur van 5 graden Celsius. Zo krijg je in het vroege voorjaar al je eerste oogst. Op die manier kun je dus eigenlijk het hele jaar rond peulvruchten telen in je tuin. En doe je dat goed, dan kun je bijna het hele jaar genieten van verse tuinboontjes, mijn favoriet. Er zijn grofweg gezien drie momenten in het jaar waarop je tuinbonen en doperwten kunt zaaien. Ik som ze voor je op:

- Eind januari: voorzaaien onder glas
- Februari en maart: buiten uitplanten
- Begin maart tot begin mei: buiten zaaien
- Oktober: buiten zaaien

Zaaien maar

De tuinboon is een peulvrucht waarvan je de verse dopboon eet, zoals ik in mijn vorige aflevering al vertelde. De peulen zelf eten we in Nederland meestal niet,



terwijl die ook goed smaken als je ze in fijne ringetjes snijdt en door een puree schept. Of als knapperige garnering op een stukje versgebakken kabeljauw. De plant wordt niet heel hoog, zo tussen de 30 en 125 centimeter, afhankelijk van het ras en de omstandigheden. Je zaait ze 3 tot 5 centimeter diep, met een afstand van 10 tot 15 centimeter tussen de zaden in de rij. Houd tussen de rijen een afstand van 40-50 centimeter aan.

De bloemen zijn schitterend: zwart-paars met wit. Tuinbonen zijn zelfbestuivend. Door er meerdere bij elkaar in de buurt te zetten, is de kans het grootst dat ze elkaar goed bestuiven en je dus een grotere opbrengst krijgt. Ook worden de planten er sterker van. Na het zaaien heb je er weinig omkijken meer naar. Geef ze een keer goed water en laat de natuur het werk verder doen. De beste aarde voor een moestuin is voedzaam, luchtig en vochtvasthoudend. Belangrijke onderdelen zijn compost, tuinaarde en turfvrije potgrond.

Let wel op ...

De pas ontkiemde plantjes kunnen best wat vorst verdragen. In februari, als het wat warmer wordt, groeien ze pas goed en geven ze uiteindelijk een extra vroege oogst. Er blijft natuurlijk wel een risico bij strenge vorst. Ook is niet elk ras geschikt, dus let bij het aanschaffen van de zaden op of de plant winterhard is, zoals Aquadulce (tuinboon) en Voorlopers of Kelvedon Wonder (doperwt). Als er op de verpakking staat dat je in februari/ maart kunt zaaien, gaat het meestal over een winterharde soort. Mocht je toch bang (of juist blij!) zijn voor een al te strenge winter, dan vormen afgezaagde pvc-buizen, die je vervolgens tot de helft in de grond steekt en vult met moestuinaarde, een goede barrière tegen te veel koude en nattigheid.



Nog meer voor de winter

Knoflook en uien zijn natuurlijk ook geschikt om te planten, als pootgoed. Deze combineren goed met je verse erwten (als variant op Captains dinner in plaats van kapucijners) of je tuinboontjes (zie het recept van afgelopen zomer).

In het winternummer vervolg ik deze rubriek met het plaatsen en leiden van de jonge planten.



Twee troostrijke soepen voor de herfst

Fluweelzachte soep van witte bonen met rozemarijn (vier personen)

- 350 gram droge witte bonen
óf: 2 blikken of potten van 400 gram
- 1,5 liter kippenbouillon
- 2 takken verse rozemarijn
- 2 gepelde en gehalveerde witte uien
- 1 el koude boter
- 200 gram crème fraîche
- zeezout en witte peper naar smaak



1. Week de bonen minimaal 12 uur in koud water. Sla deze stap over bij bonen uit blik of glas.
2. Doe de afgegoten en gespoelde bonen samen met de kippenbouillon en de takjes rozemarijn en uien in een pan en breng aan de kook. Koop de bonen in ongeveer een uur beetgaar.
3. Verwijder de rozemarijntakjes en pureer de soep glad met een staafmixer of in de blender. Er blijven wat blaadjes in de soep achter - die pureer je mee.
4. Roer de crème fraîche en de boter door de soep voor een mooie romige structuur en breng op smaak met zout en peper.

Eet er wat uitgebakken chorizo of een paar geroosterde gamba's bij.

Minestrone (vier personen)

- 4 eetlepels olijfolie extra vergine
- 2 ansjovisfilets (uit glas, niet blik)
- 1 winterpeen of 5 kleine wortels
- 2 takken bleekselderij
- 1 grote ui
- 2 tenen knoflook
- 1 vaste aardappel
- 1 bosje peterselie
- 2 eetlepels vers citroensap
- een grote eetlepel tomatenpuree of een kopje passata van tomaat
- grof zeezout en zwarte peper
- 500 gram verschillende boonsoorten en linzen naar keuze. Ik zou voor minimaal vier, maar liever meer verschillende soorten kiezen, waaronder ook tuinboontjes, maar niet voor bruine bonen. Kikkererwten kunnen er ook prima bij. Hoe meer verschillende boonsoorten, hoe mooier de soep: deze is een lust voor het oog!
- 1.5 liter groente- of runderbouillon (biologisch)
- 200 gram palmkool of boerenkool



1. Week de verschillende bonen minimaal 12 uur in koud water. Sla deze stap over bij bonen uit blik of glas. De linzen worden niet geweekt.
2. Snijd de wortel en bleekselderij 'julienne' (in hele kleine blokjes). De bleekselderij eerst met een dunschiller rondom schillen.
3. Fruit de ansjovisfilets met de ui, de blokjes wortel en bleekselderij in olijfolie tot het glazig oogt. Het vuur niet te hoog en de inhoud in beweging houden. Voeg dan de in blokjes gesneden aardappel en daarna de tomatenpuree of passata toe en fruit mee. Als laatste de knoflook toevoegen.
4. Voeg de bouillon, de afgegoten en afgespoelde bonen en linzen toe en kook op een middelmatig vuur in ongeveer een uur beetgaar.
5. Snijd de kool en de peterselie fijn en voeg toe
6. Voeg wat sap van de citroen en peper en zout toe naar smaak
7. Dien op met een extra scheutje olijfolie

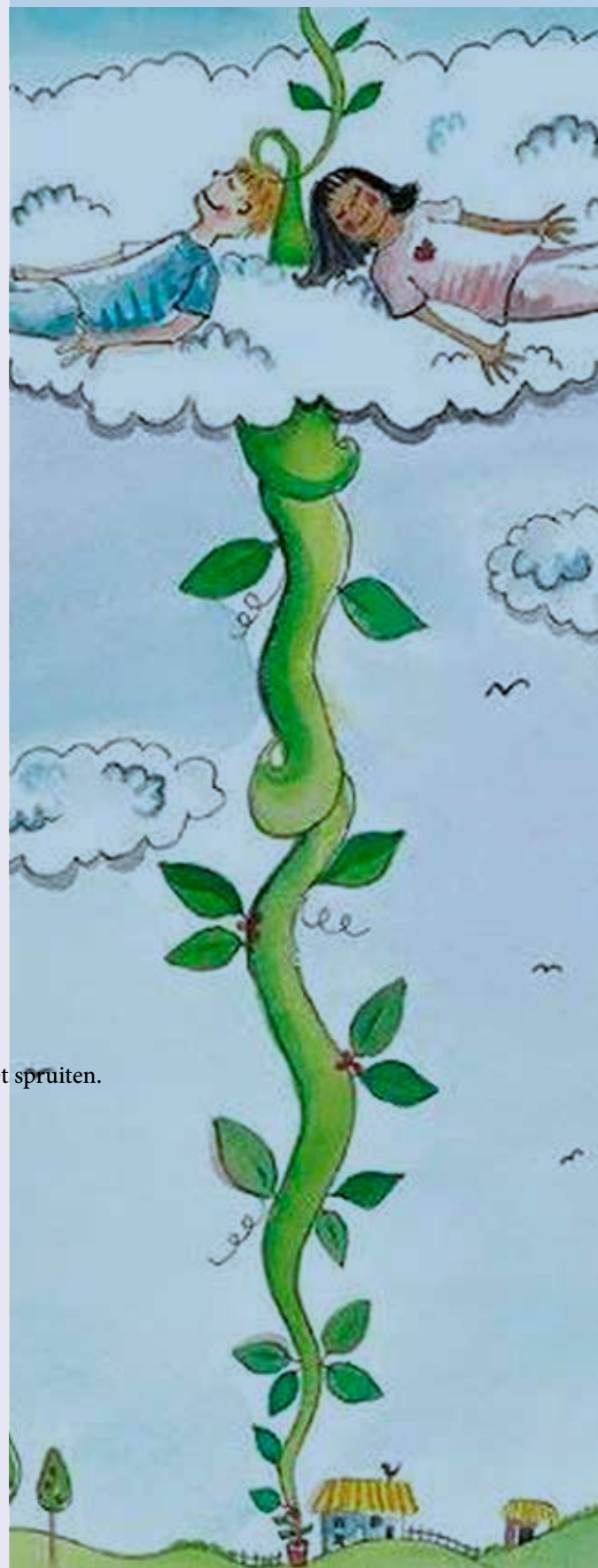
Eet er knapperig zuurdesembrood bij met gezouten boter – of ongezouten, maar dan met de garde opgeklopt en met tot pasta gewreven ansjovis en een paar druppels citroensap. Een extra kruidenbultje toevoegen bij het trekken van de soep verdiept de smaak. Bijvoorbeeld twee blaadjes laurier, een takje rozemarijn, wat tijm en salie, een schil foelie.



Jaap en de bonenstaak

Een gruwelijk sprookje van Roald Dahl

‘We zijn blut,’ zei Jakobs moe.
‘Zoek gauw een koper voor onze koe.
Zeg dat zij zo gezond als een vis
En voor duizend piek nog een koopje is.
En denk erom dat je voor je houdt,
Hoe krakkemikkig ze is en hoe oud.’
Met de koe is Jakob op weg gegaan
Dn hij kwam terug, zeer voldaan,
En zei: ‘O mama, raad eens wat
ik voor ons koetje heb gehad?
Ik weet niet meer hoe ’t is gegaan,
Maar ik heb een prima ruil gedaan.’
‘Ja, ja, dat zal wel,’ zei zijn moeder,
‘t is vast te weinig, jij stom loeder.’
Eén miezerig boontje toonde hij.
Zijn moeder werd paars van razernij.
Ze krijste stampvoetend van drift:
‘Ben je nou helemaal geschift!
Heb jij, jij rotjong, wangedrocht,
De koe voor één zo’n boon verkocht?’
Ze smeed de boon onder geschild
naar buiten op de vuilnisbelt.
Ze haalde diep adem, greep Jakob vast
en sleurde hem naar de schoonmaakkast.
Daar sloeg ze hem een vol uur lang
met een stalen stofzuigerslang.
’s Avonds kwart voor tien ging buiten dat kleine boontje aan het spruiten.
En ’s morgens was zo tegen tien de hele top niet meer te zien.
Jakob schreeuwde:
‘Moe, geef toe, dat is toch beter dan die koe!’
‘O ja? Waar zijn de bonen dan?’ riep zij.
‘Niet eentje hangt eran.
Die stomme staak is kaal als wat.’
‘Nee nee,’ riep Jakob, ‘zie je dat?’
Daarboven hoog tussen het hout
is elk blad van zuiver goud!’
En heus, hij had gelijk, waarachtig,
wat glinsterde daarboven prachtig
een glanzend gouden bladerdak.
Verrukt wreef ze haar handen en sprak:
‘Nooit zag ik zoiets onwijs dols.
Ik verkoop de eend en neem een Rolls.
Vooruit jij, sta daar niet zo maf.
Klim snel omhoog en pluk ze af.’



Dat was echt wel naar Jakobs zin,
hij klauterde rap de bonenstaak in.
Al hoger en hoger klom hij op,
hij was al bijna bij de top,
toen plotseling... wat hoorde hij daar?
De arme Jakob schrok zich naar!
Bulderend, vlak boven hem,
klonk een diepe, zware stem.
Een stem die brulde: ‘Snif, snuif, snees,
ik ruik... ik ruik mensenvlees!’
Bevend over al zijn leden
roetsjte Jakob naar beneden.
Hij hijgde: ‘Mam, je moet geloven
er zit iets heel erg engs daarboven.
Ik zag het zelf: een grote reus,
met een scherpe, slimme neus.’
‘Een slimme neus?’ zei moeder toen.
‘Laat me niet lachen, stomme oen!’
‘Heus, met die neus, mam, rook hij mij.
Hij rook mensenvlees, zei hij.’
‘Verbaast me niks,’ zei moeder.
‘Echt, ik heb je avond aan avond gezegd
dat je in bad moest omdat je zo stonk.
Maar luisteren, ho maar! Soms kon ’k,
je bloedeigen moeder, op warme dagen
die vieze stank niet meer verdragen.’
Jakob zei, nijdig als een spin:
‘Als jij zo schoon bent, klim jij er dan in.’
De moeder riep: ‘Verdomd nog an toe,
ik denk echt dat ik ’t zelf maar doe.’
Ze sjarde haar rok op tot boven de knie
en klom de staak in, van hup-twee-drie.
Jakob was heel benieuwd of de reus
zijn moeder zou ruiken met die neus.
Hij wachtte gespannen of hij ze hoorde,
\die angstaanjagende reuzenwoorden.
Toen klonk in de bonenstaak
een heel afgrijselijk gekraak
en de zware stem van de reus, die zei:
‘Dat was een lekker hapje voor mij;
al zaten er toch naar mijn zin
wel wat erg veel botjes in.’
‘Grote grutten!’ riep Jakob geschokt.
‘Hij heeft mijn moeder opgeslokt!’
De jongen staarde vol verlangen
naar de boom met goud behangen.
Zachtjes mompelde hij: ‘Jasses,
nu zal ik mij wel moeten wassen.
Als ik, ongeroken en ongezien,
de boom in wil, dan is misschien
een bad wel mijn enige mogelijkheid.’
Hij rende naar binnen en boende vol vlijt
zich schoon van achteren naar voren,

zijn voeten, zijn haren en achter zijn oren.
Hij snoot zijn neus en poetste zijn tanden
en knipte de nagels van voeten en handen.
Toen klom hij smetteloos, reukloos schoon
naar boven in de reuzenboon.
Daar zat de bolle reus te suffen,
te knikkebollen en te snuffen.
Hij mompelde van: ‘Snif, snuif,
snal, ik ruik... ik ruik niemendal.’
Toen de reus was ingeslapen,
is Jakob gaan rukken en plukken en rapen.
Zo’n massa bladgoud vond hij er,
hij was al dadelijk miljonair.
‘Een bad,’ zei hij, ‘daar heb je wat aan,
dat doe ik elke dag voortaan.’

Kinderkookcafe

Een recept voor jonge koks

Blote billen in het gras (vier personen)

- 350 gram droge witte bonen
óf: 2 blikken of potten van 400 gram
- 1,5 liter kippenbouillon
- 2 takken verse rozemarijn
- 2 gepelde en gehalveerde witte uien
- 1 el koude boter
- 200 gram crème fraîche
- zeezout en witte peper naar smaak

Snijd een pond snijbonen in stukjes van halve centimeter. Kook ze 1 minuut in gezouten kokend water, daarna afgieten.
Stamp de puree met alle ingrediënten tot een mooie puree. Gebruik zoveel melk tot het smeuïg wordt, maar niet nat.
Roer de witte bonen door de snijbonen: zie daar de blote billen in het gras! Een eetlepel roomboter erdoorheen doet wonderen voor de smaak.
Doe van elk een flinke schep op een bord, wat gehakte peterselie of bieslook uit de tuin over de puree en klaar!
Lekker met (vegetarische) gebakken spekjes of een gebakken kaasje: (stuk brie in repen van 1 centimeter dik snijden, inpakken in een jasje van geklust ei en daarna paneermeel (2x), bakken op een half vuur in een laagje zonnebloemolie tot het een mooi bruin korstje heeft.

Eet (s)ma(k)kelijk!



GROENTJES

Door **Rian Knop**

Beeld: **Internet**

HERFST

Wat een zomerse zomer hebben we achter de rug! Het was flink warm en te droog. De natuur heeft te lijden onder de droogte, maar ik kan me voorstellen dat jij wel lekker hebt genoten van veel buitenspelen op Ons Buiten, zwemmen in het Nieuwe Meer en de leuke activiteiten die het JOC heeft georganiseerd. En misschien ben je ook nog wel op vakantie geweest?

En nu zit je alweer een tijdje in de schoolbanken. Had je zin om weer naar school te gaan? Gelukkig staat de herfstvakantie voor de deur. Want of je nu zin had om naar school te gaan of niet, een weekje vrij is sowieso een goed vooruitzicht...

De natuur bereidt zich in de herfst voor om naar binnen te keren. Vogels zoeken warmere landen op: die zie je wegtrekken. Ze maken de mooiste figuren tijdens hun trek!

Vogels trekken naar het zuiden, omdat er in de winter in Nederland minder te eten is. De V-vorm waarin ze vliegen, zorgt ervoor dat ze zo min mogelijk energie verliezen tijdens de enorm lange tocht naar het zuiden. Zo houden ze elkaar uit de wind. De vogel die voorop vliegt, vangt de meeste wind, en die mag na een tijdje achter aansluiten. Dan is het de beurt aan een andere sterke vogel om de zwerm te trekken.

De andere vorm wordt meestal gemaakt door spreeuwen. Als je zo'n wolk of zwerm ziet, lijkt het wel of de vogels een dans met elkaar opvoeren. Biologen denken dat ze deze wolk maken om zo minder grijpbaar te zijn voor roofvogels. Verder



helpt deze om elkaar warm te houden en elkaar niet te verliezen. Ze botsen niet, hoe is dat mogelijk? Ze houden elk wel zes of meer vogels tegelijk in de gaten en samen vormen ze de vloeiend bewegende zwerm.

Ook andere dieren bereiden zich voor op de kou. Egels, vleermuizen, kikkers en ringslangen krui- pen weg in kleine holletjes, een dik pak bladeren of een bergje stenen. Het is dus fijn als jullie op de tuin wat hoopjes blad, takken of wat stenen laten liggen. De dieren zijn er blij mee en verhuizen graag een paar maanden naar dat hotel om te overwinteren.



En jij? Een echte winterslaap zit er natuurlijk niet in en daar heb je vast ook geen zin in. Veel te veel leuke dingen te doen! School, sport, buitenspelen en je gaat waarschijnlijk ook steeds meer binnen- spelen. Om het overwinteren wat gezelliger te maken, is het leuk om met warme chocolademelk en zelfgebakken koekjes spelletjes te doen. Nog leuker is het als je dat spelletje zelf hebt geknutseld! En dat is eigenlijk helemaal niet zo moeilijk – kijk maar naar deze voorbeelden:

Maak je eigen memory

Verzamel ongeveer zestien plaatjes die je leuk vindt. Meer mag, minder is wat weinig. Het kunnen plaatjes uit een striptijdschrift zijn, foto's van familie, sport, of je tekent zelf iets. Zoek/maak van elk plaatje twee keer dezelfde afbeelding of zorg ervoor dat ze bij elkaar passen. De foto van je opa hoort bijvoorbeeld bij de foto van je oma. Enzovoort. Zorg er verder voor dat alle plaatjes hetzelfde formaat hebben en plak ze op (gekleurd) karton. Nu kun je aan de slag. Omdraaien en de juiste duo's weer bij elkaar zoeken!



Ook een leuk spel om zelf te maken is 30 Seconds

Schrijf op briefjes woorden die bij jullie gezin/ familie/vrienden horen, bijvoorbeeld de naam van de hond, waar jullie het liefst op vakantie gaan, een grap die jullie altijd maken of een lievelingsgerecht. Deze briefjes stop je in een pot. Nu maak je teams: één teamlid trekt een briefje en omschrijft of beeldt het woord binnen 30 seconden uit, de rest van het team raadt. Als het woord wordt geraden, heeft het team een punt en als het niet binnen 30 seconden wordt geraden, dan heb je geen punt.

Een welkome knappe bezoeker: de ransuil

Tekst: **Sonja Bijenhof**

Beeld: **Babs Hogenkamp** en **Erik Hooijberg**

Ongeveer een jaar of acht geleden kwam Erik Hooijberg me eens ophalen van onze tuin: 'Kom!' Wat er was, wist ik niet, en waarom ik mee moest, ook niet. Al snel werd me duidelijk dat Erik me allerlei moois op het park wilde laten horen en zien.

De eerste stop was een luisterstop in ons laantje. Ik hoorde een soort hoge pieptoon die zich steeds herhaalde: 'pli-ih!' Ik had geen idee wat het was. Een jonge ransuil, bleek. Hadden we toch echt de hele tijd gedacht dat er in de buurt een autoalarm afging...

Daarna zag en hoorde ik nog van alles, maar ik blijf even bij die piep. Afgelopen seizoen hoorden we die 'pli-ih!' namelijk heel vaak op de tuin: 's avonds en 's nachts. Zo vaak en hard, dat mijn man op een gegeven moment vroeg of er nog oordopjes in het huisje waren - hij werd er steeds wakker van. Nu wisten we: wat leuk, er zitten twee jonge ransuilen dichtbij. Hoe dichtbij, dat bleek later.

Begin augustus bekeek ik de hazelaar achter ons huisje eens kritisch. Dat werd snoeien, deze herfst. En drastisch ook. Welke takken zouden er allemaal uit kunnen? Ik dook met mijn hoofd tussen de verschillende uitlopers en keek omhoog. En toen: 'Eh, hallo.' Daar zat een ransuil. Hij zat met zijn rug naar me toe, maar draaide zijn kop al snel 180 graden. Wauw, wat een mooi beest! En die ogen... Alle burens van het laantje hebben die dag en de dagen erna even gekeken. Iedereen was zwaar onder de indruk. En Babs Hogenkamp maakte de prachtige foto op de rechterbladzijde

Wat wetenswaardigheden

De ransuil is een relatief grote uil die voorkomt in heel Europa, met uitzondering van IJsland. Het is een beschermde diersoort die aan een stille opmars bezig is. Steeds vaker wordt hij gesignaleerd (op volkstuinparken). Voor wie dat leuk vindt: neem eens een kijkje op waaneming.nl. Je kunt per soort en provincie zoeken. Ook op de tuinparken Amstelglorie en Nut en Genoegen zijn ransuilen gemeld.

Opvallend aan deze uil zijn de lange oorpluimen. Dit zijn overigens geen oren... En hij dankt zijn naam aan de gelijkenis met een 'ranse'; een Middelnederlands woord voor een muts met een kap die in plooiën afhangt. Nu heeft een oehoe ook oorpluimen, maar deze laatste uil is veel groter.

Overdag doet de ransuil alsof hij er niet is. Hij zit ergens tussen de takken, vrijwel onzichtbaar. Maar zodra het donker wordt, gaat hij op jacht naar knaagdieren: muizen, veldmuizen, mollen en soms kleine vogels.

Roofvogels op Ons Buiten

Toen ik Erik vroeg of hij wist of de knapperd in de hazelaar een jong of een volwassen exemplaar was (jong), stuurde hij me twee foto's. Eén van een jonge ransuil op hun tuin, van vorig jaar, en één van een buizerd van dit jaar, bij de hoofdingang van ons park. Prachtig toch?





De ransuilenkalender

Cyclus van de ransuil



Roesten
Ransuilen zoeken in de winter elkaar op om te roesten in groenblijvende bomen.



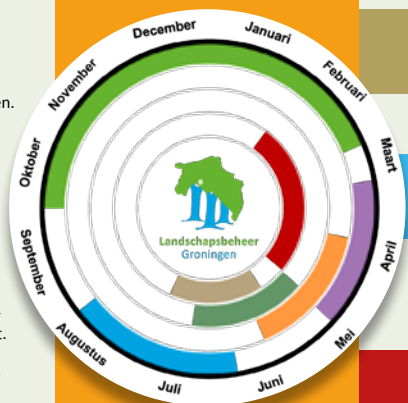
Ei leggen
Een ransuil legt vier-vijf eieren en begint bij het leggen van het eerste ei te broeden.



Jongen komen uit
Jongen komen na 25-30 dagen broeden uit.



Jongen verlaten nest
Na ongeveer drie weken verlaten de jongen het nest. Deze 'takkelingen' kunnen nog niet vliegen.



Jongen zijn vliegvlug
Vijf weken na het uitkomen kunnen de jongen vliegen. Ze zijn nog goed te herkennen aan hun piepende bedelroep.



Jongen zijn zelfstandig
Het heeft nog vier-vijf weken geduurd, maar de jongen zijn nu zelfstandig. Ze kunnen honderden kilometers rondzwerven voor ze naar een roestplek gaan.

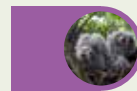


Balts
Ransuilen baltsen door te roepen en door vleugelklappen. De man klappt met zijn vleugels bij het uitvliegen. De vrouw klappt met de vleugels bij de nestplaats.

Activiteiten van vrijwilligers



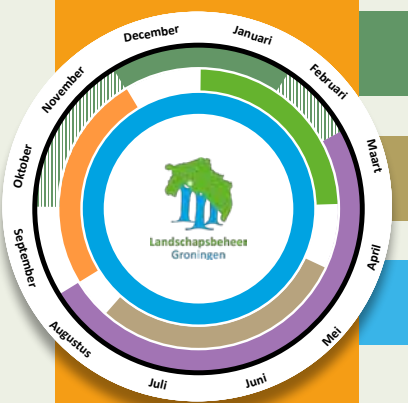
Manden ophangen



Manden monitoren



Manden herstellen



Roest tellen



Jongen ringen



Braakballen pluizen

Oproep

Heb je ook een foto van iets moois op je tuin of het tuinpark? Bijvoorbeeld van 'onze vos'? En wil je deze delen met de andere tuinders via plaatsing in de glossy? Mail je foto of foto's dan via WeTransfer naar Rian Knop: rian@rianknop.nl.

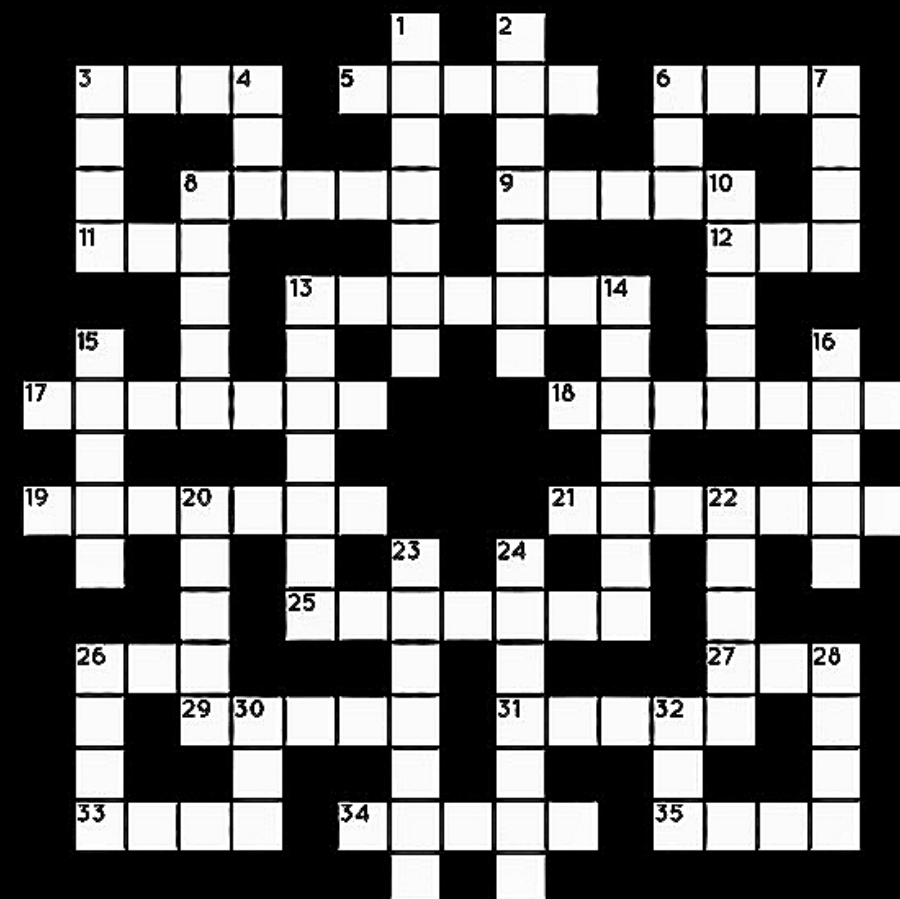
HERFSTPUZZEL

Horizontaal

- 3- ruimte in een schouwburg
- 5- appeldrank
- 6- loofboom (Salix)
- 8- vorderen
- 9- Golden Delicious
- 11- bedektbloeiend plantje
- 12- loofboom, ook wel olm
- 13- herfst-sporenplanten
- 17- bezorgen
- 18- soort pompoen
- 19- bezige
- 21- zitmeubelen
- 25- respons
- 26- uitgeput
- 27- loofboom
- 29- prikplant
- 31- hemelwater
- 33- aanwijzingen
- 34- harde boomvruchten
- 35- kleur

Verticaal

- 1- waarschuwingsteken
- 2- alias
- 3- paddestoel
- 4- plat gesteente
- 6- welke persoon
- 7- grol
- 8- houtsoort
- 10- boom
- 13- landloper
- 14- ergens heen
- 15- vrachtwagen (Engels)
- 16- sporenplant
- 20- Gaelisch-Keltisch volk (mv)
- 22- egaal
- 23- zonder thuis
- 24- uitgieten of geld overmaken
- 26- nevel
- 28- groente
- 30- boom of gereedschap
- 32- nauw



De rozenbottel

Het juweel van de herfst

Tekst en beeld: Margriet Verhagen

Terwijl veel planten zich langzaam terugtrekken en hun energie diep in de aarde bewaren voor een nieuwe lente, lijkt de rozenbottel juist nu te willen schitteren. Alsof de natuur nog één keer alles uit de kast haalt, voordat de winter zijn intrede doet. De felrode vruchten lichten op tussen de kale takken en trekken niet alleen onze aandacht, maar ook die van vogels, insecten en andere dieren die zich voorbereiden op de koudere maanden.

De rozenbottel is de vrucht van de wilde roos. Nadat de geurige, tere bloemblaadjes zijn gevallen, zwelt de bloembodem langzaam op tot de bekende rode, oranje of soms zelfs donkerpaarse bottel. Binnenin schuilt een schat aan kleine zaadjes, omgeven door de beroemde kriebelhaartjes waar menig kind (vroeger?) mee experimenteerde. Wie herinnert zich niet de 'jeukpoeder' die stiekem in een jas of trui belandde?

Maar de rozenbottel is veel meer dan een jeugdherinnering. Rozenbottels behoren tot de vruchten met het hoogste natuurlijke gehalte aan vitamine C. Afhankelijk van de soort kunnen ze zelfs meer vitamine C bevatten dan sinaasappels. In tijden waarin vers fruit schaars was, vormden rozenbottels een waardevolle bron aan voedingsstoffen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden er in Nederland zelfs grote inzamelacties voor georganiseerd. Van de bottels werd siroop gemaakt voor kinderen, om tekorten aan vitamine C te voorkomen.

Veelzijdig

Naast vitamine C bevat de vrucht antioxidanten, vitamine A, E en verschillende flavonoïden. In de kruidengeneeskunde wordt rozenbottel daarom vaak ingezet ter ondersteuning van de weerstand en vanwege zijn ontstekingsremmende eigenschappen. Sommige onderzoeken laten zelfs zien dat extracten van rozenbottel verlichting kunnen geven bij gewrichtsklachten, al blijft verder onderzoek altijd welkom.

Van jam tot wijn

Ook in de keuken is de rozenbottel verrassend veelzijdig. Van jam en gelei tot siroop, thee en zelfs wijn: de frisse, lichtzure smaak laat zich uitstekend combineren met zoete en kruidige ingrediënten. Wie zelf bottels wil verwerken, doet er wel goed aan de haartjes zorgvuldig te verwijderen. Ze mogen dan een grappige herinnering oproepen; in je thee zijn ze een stuk minder aangenaam.

Ecologische rol

In onze tuinen vervult de rozenbottel bovendien een belangrijke ecologische rol. De bloemen zijn geliefd bij bijen en andere bestuivers, terwijl de bottels in de herfst en winter voedsel bieden aan lijsters, merels, vinken en andere vogels. Zo helpt één struik verschillende generaties leven door het jaar heen.

Symboliek

In oude volksverhalen stond de wilde roos symbool voor liefde, bescherming en levenskracht. Takken werden bij huizen geplant om ongeluk buiten de deur te houden en de bottels golden als een teken dat zelfs na het uitbundige bloeien nog iets waardevols achterblijft. Misschien is dat wel de mooiste les van de rozenbottel.

In de herfst

Waar de zomer vaak draait om groei, bloei en uitbundigheid, nodigt de herfst ons uit om de vruchten van onze inspanningen te zien. Niet alles hoeft altijd nieuw te zijn. Soms ontstaat de grootste rijkdom juist nadat de bloemblaadjes zijn gevallen. Dus wanneer je de komende weken door het tuinpark wandelt en de rode bottels ziet glanzen in het zachte herfstlicht, herinner je dan dat schoonheid niet verdwijnt wanneer iets zijn bloei verliest. Soms begint ze dan juist pas echt op te vallen en aan waarde te winnen.



Recept

Rozenbotteljam

Ingrediënten

- 500 gram rijpe rozenbottels
- 500 ml water
- 300 à 400 gram geleisuiker
- sap van een halve citroen

Bereiding

Was de bottels en verwijder de steeltjes en kroontjes. Kook ze ongeveer twintig minuten in het water tot ze zacht zijn.

Pureer de massa en wrijf deze vervolgens door een fijne zeef of passe-vite. Zo blijven de pitjes en de vervelende haartjes achter en houd je een mooie, fluweelzachte puree over.

Voeg de geleisuiker en het citroensap toe en kook nog vier minuten stevig door. Giet de jam direct in schone, gesteriliseerde potten.

De smaak is fris, lichtzuur en doet een beetje denken aan abrikoos met een vleugje appel.

Wist je dat....

In Scandinavië is rozenbottelsoep (nyponsoppa) een echte klassieker. Deze fluweelzachte, zoet-frisse soep wordt warm gegeten op koude winterdagen of juist koud in de zomer. Vaak krijgt hij gezelschap van een toefje slagroom of kleine amandelkoekjes. Dat klinkt misschien vreemd, maar het schijnt verrukkelijk te zijn.



Abonnement op Ons Buiten

**Geniet je (als niet-tuinder) ook zo van ons
kwartaalblad Ons Buiten?
Neem dan nu een abonnement!**

Je ontvangt vier nummers per jaar voor € 18,50.
Stuur een e-mail naar redactie@ons-buiten.nl
met daarin duidelijk je naam, adres en postcode.

Dan ontvang je zo spoedig mogelijk onze betaal-
gegevens. Zodra je hebt betaald, ontvang je het
eerstvolgende nummer en gaat je abonnement in.